

Enligt sändlista

Kungörelsedelgivning

Bildande av Risaveds naturreservat i Habo kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Risaved, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5 § MB och med stöd av 7 kap. 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se **Naturreservatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bifogad skötselplan (bilaga 2), för områdets långsiktiga vård.

Syftet med reservatet är att:

- bevara och vårda en äldre sandtallskog med kontinuitet av tall och död ved
- bevara och vårda biologisk mångfald främst mykorrhizasvampar knutna till kontinuitet av tall på sandig mark
- inom ramen för bevarande av naturvärdena ge besökare möjlighet till naturupplevelser och ett rikt friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att:

- efterlikna en naturlig störningsregim med i första hand återkommande naturvårdsbränningar, i andra hand genom brandefterliknande åtgärder

Skälen enligt 7 kap. 5 § MB

Skälen till att bilda naturreservatet Risaved är områdets naturvärden knutna till gammal sandtallskog med kontinuitet av tall. Området har prioriterade bevarandevärden i form av kontinuitetkrävande mykorrhizasvampar och gammal tall på sandig mark. Flera

signalarter och rödlistade arter som dropptaggsvamp, torrmusseron och cypresslummer finns i området. Området kan med rätt skötsel utgöra en lämplig miljö för den mycket sällsynta arten mosippa samt båda de ovanliga arterna cypresslummer och mellanlummer.

Naturreservatsföreskrifter

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av levande eller döda träd eller buskar. Undantag gäller siktröjning vid befintliga fasta jakttorn
2. så eller plantera träd eller buskar
3. borra, spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning
4. anordna upplag av något slag
5. dika eller dikesrensa
6. bedriva täkt av något slag
7. uppföra eller anlägga byggnad, parkerings- eller campingplats eller annan anläggning. Förbudet gäller inte för att uppföra nytt eller flytta befintliga jakttorn efter tillstånd enligt A13.
8. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn
9. anlägga väg, led bro eller spång
10. introducera för området främmande växter, svampar eller djur
11. anlägga åtelplatser eller utfodringsplatser. Undantag gäller åtel för fällfångst av rovdjur.
12. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

13. uppföra nytt eller flytta befintliga jakttorn

Befintliga grusvägar med vägområden, enligt karta bilaga 1, är undantagna från föreskrifterna A1, A3 och A8.

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM FÖRPLIKTELSE FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV SÄRSKILD RÄTT ATT TÅLA VISST INTRÅNG

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar uppförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmarkering och underhåll av gränserna för naturreservatet
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor
3. underhåll och användande av befintliga vägar i den utsträckning som behövs för att utföra skötselåtgärder
4. naturvårdsbränning.
5. de säkerhetsarrangemang som krävs vid naturvårdsbränning
6. naturvårdsinriktad skötsel av sandbarrskog om naturvårdsbränning inte kan genomföras eller får önskad effekt. Detta inkluderar röjning, beskärning, plockhuggning, friställande av enstaka tallar, tillskapande av död ved, röjning av gran, punktvis markstörning/markbränning, tillfällig stängsling
7. tillföra tallved
8. inplantering och frösådd av mosippa.
9. bekämpning av för området invasiva eller främmande arter
10. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål

C. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT INOM NATURRESERVATET

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar
2. plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar, med undantag för insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält. Undantag gäller plockning av matsvamp för husbehov. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C5.
3. varaktigt sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller liknande.
4. samla in ryggradslösa djur med fällor som dödar. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C5.

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

5. utföra vetenskaplig undersökning.

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av vandringsleden Västra Vätterleden.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av den befintliga rastplatsen med vindskydd, sittplatser, eldplats och vedskjul.

Upplysning

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Uppgifter om naturreservatet

Administrativa data

Namn	Risaved
NVR-id	2201855
Areal	24,7 hektar (ha) varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	Nej
Kommun	Habo
Socken	Gustav Adolf
Lägesbeskrivning	Drygt 5 kilometer norr om Gustav Adolfs kyrka och drygt 3,5 kilometer nordväst om Fagerhults samhälle
Fastighet	Svedbrokvarn 2:2 Nyttjanderätter och servitut redovisas i sakägarförteckningen, bilaga 3
Fastighetsägarkategori	Staten (Naturvårdsverket)
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1. Gränsen är inmätt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Beskrivning av området

Risaved domineras helt av äldre tallskog på sandig mark. Skogen är ungefär 130 år gammal och enstaka träd är äldre än så. Det finns en viss variation i ålder på träden. Det förekommer en del död ved både som lågor och torrträd. Landskapet är flackt utan större höjdskillnader men det finns några mindre sänkor. Fältskiktet domineras av blåbär, lingon och ljung med inslag av odon och ängskovall. Det finns små och medelstora ytor med renlavsmattor utspridda i hela området. Svamparterna motaggsvamp, dropptaggsvamp och torrmusseron är noterade från området och som samtliga är bra signalarter för äldre sandtallskog med lång kontinuitet. Inom naturreservatet finns ett bestånd med den strakt hotade arten cypresslummer. Strax utanför finns ett bestånd med den nära hotade arten mellanlummer. I och omkring Hökensås förekommer de sällsynta arterna cypresslummer och mellanlummer ganska rikligt. Risaved ligger strax söder om Hökensås naturvårdsområde

Vandringsleden Västra Vätterleden passerar genom Risaved.

Beskrivning av ärendet

Risaved uppmärksammades i Länsstyrelsen inventering av mykorrhizasvamp i sandtallskog 2018-2020. Markägaren, som då var Sveaskog, informerades om områdets höga naturvärden. I början av 2024 övergick fastigheten till Naturvårdsverkets ägo för att användas som bytesmark vid skydd av värdefull skog. I samband med ägarbytet var instruktionen att bestånd som, i skogsbruksplanen, var klassificerade för naturvård och skulle lämnas orörda (NO) av Sveaskog skulle bedömas av Länsstyrelsen för att avgöra om de skulle skyddas formellt. I stort sett hela Risaved är klassat som NO och med bakgrund till områdets storlek bedömdes naturreservat vara den lämpligaste skyddsformen.

Samråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Naturvårdsverket, Habo kommun och Skogsstyrelsen. Naturvårdsverket har tillstyrkt att Risaved skyddas som naturreservat, Skogsstyrelsen har inget att erinra och Habo kommun har inte svarat.

Förslaget till beslut och skötselplan för bildande av Risaveds naturreservat skickades på remiss den 23 februari 2026 till Habo kommun, Skogsstyrelsen Jönköpings distrikt, Sveriges Geologiska undersökning (SGU), Habo Naturskyddsförening, Mellersta

Götalands jordägarförening, Lantbrukarnas riksförbund (LRF) i Jönköpings län och Friluftsförbundet i Jönköpings län. Samtidigt förelades sakägarna att inkomma med yttrande.

INKOMNA REMISSVAR

Remissyttranden har inkommit från Skogsstyrelsen och jaktarrendatorn. Habo kommun och SGU har meddelat att de avstår från att yttra sig över förslaget.

Skogsstyrelsen tillstyrker bildande av naturreservatet.

Jaktarrendatorn har yrkat på undantag från föreskrift A11 om förbud mot att anlägga åtelplatser eller utfodringsplatser. Undantagen handlar om att få använda åtel vid fällfångst av mård och vid jakt på räv, samt att vid svåra vinterförhållanden få stödutfodra klövvilt och småvilt. Jaktarrendatorn vill också kunna placera ut flyttbara jakttorn och kunna underhålla den rastplats med vindskydd, sittplatser, eldstad och vedskjul som de har inom naturreservatet.

BEMÖTANDE AV INKOMNA REMISSVAR

Förbudet mot att anlägga åtelplatser och utfodringsplatser grundar sig i att den typen av platser lockar till sig många individer på en liten yta. Många djurindivider på en liten yta ökar koncentrationen av gödsel på den platsen och gödslingen påverkar naturvärdena i den näringsfattiga tallskogen på ett negativt sätt. Även själva åteln eller fodret vid utfodring ger en gödslande effekt som påverkar naturvärdena negativt. Vid fällfångst av mindre djur är påverkan från lockbetet i fällan (som också omfattas av begreppet åtel) inte så stor och Länsstyrelsen tillmötesgår till viss del yrkandet och inför ett undantag i föreskriften för fällfångst av rovdjur. Med hänvisning till ovanstående avslår Länsstyrelsen därför övriga yrkanden om undantag från föreskriften.

Länsstyrelsen tillmötesgår yrkandet om att få placera ut jakttorn i området genom att det efter tillstånd får byggas nya eller flyttas på befintliga jakttorn. Länsstyrelsen kommer också att skriva in ett undantag från föreskrifterna för att kunna underhålla den rastplats med vindskydd, sittplatser, eldstad och vedskjul som finns i naturreservatet.

Motivering till beslutet

Länsstyrelsen arbetar med genomförande av, de av riksdagen beslutade, miljömålen. Naturreservatsbildning av Risaved bidrar till

att miljökvalitetsmålen "Levande skogar" och "Ett rikt växt och djurliv" kan uppfyllas.

Naturreservatsbildningen av Risaved prioriteras i enlighet med den strategi som finns vid urval av skogsområden för långsiktigt skydd (Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län, 2020).

I skogen förekommer flera skyddsvärda arter däribland mykorrhizasvamparna motaggsvamp, dropptaggsvamp och torrmusseron, vilka samtliga är knutna till tallskog med lång trädkontinuitet. I skogen växer också den sällsynta arten cypresslummer.

Naturreservatet Risaved ligger inom värdetrakten Hökensås. Hökensås är värdetrakt för tallskog på sandig mark vilket innebär att det skyddade området bedöms ha hög grad av långsiktig ekologisk funktionalitet. Sandbarrskog är en prioriterad skogstyp för långsiktigt bevarande enligt skogsstrategin. Skötseln kommer främst att vara inriktad på naturvårdsbränning eller brandefterliknande åtgärder då skogen hör till bränningslandskapet "Västra Småland och Hökensås" (Strategi för naturvårdsbränning i sydöstra Sveriges skyddade skogsområden år 2012–2022). Hela naturreservatet befinner sig inom riksintresset för naturvård "Västra Vätterstranden och Hökensås" samt riksintresset för friluftsliv "Hökensås" enligt 3 kap. 6 § MB. Naturreservatet ligger också inom riksintresse för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 1-2 §§ MB, Vättern med öar och strandområden.

Länsstyrelsen bedömer att områdets höga naturvärden motiverar ett skydd mot avverkning och borttransport av död ved samt exploatering. För att bevara områdets naturvärden behöver skogen skötas genom en naturlig störningsregim, i första hand naturvårdsbränning. Området ska därför skyddas som naturreservat.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att bevara och vårda områdets förekomst av sällsynta mykorrhizasvampar som är beroende av kontinuitet av tall på sandig mark. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna bedöms inte vara av sådan omfattning att de allvarligt försvårar allmänhetens möjligheter att utnyttja området. I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar bedömer Länsstyrelsen därför att det saknas skäl att ta fram en konsekvensutredning.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

Information

Beslutet kungörs i länets författningssamling samt i berörda dagstidningar. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 9 oktober 2026 och de gäller omedelbart även om de överklagas.

Kungörelsen införs i Jönköpings Posten den 17 september 2026, vilket innebär att ett eventuellt överklagande ska ha inkommit till Länsstyrelsen senaste den 8 oktober 2026.

Du kan överklaga beslutet

Se information nedan hur du kan överklaga beslutet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Britt-Marie Benzler med naturvårdshandläggare Helena Uhlén som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Ingrid Camper medverkat.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan med bilagor
3. Sakägarförteckning
4. Sändlista

Du kan överklaga beslutet hos regeringen

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar du beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen i Jönköpings län antingen via e-post; jonkoping@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen i Jönköpings län, 551 86 Jönköping.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen senast den 8 oktober 2026. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer ditt överklagande bifogar du kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 25 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet uppge sitt namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post, jonkoping@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 60 00. Ange diarienummer 1164-2025.